

Ursprungsfolk i Peru utmanar kapitalismen

”Vi är inte emot utveckling men vi önskar en utveckling ur vårt perspektiv.”

Sommaren 2008 var jag på besök hos ett regnskogsfolk i Peru genom ett lärarutbyte, arrangerat av Amazonasföreningen i Härryda kommun. En förening som funnits och haft aktivt solidaritetsarbete för ursprungsfolket Shipibo-Konibo vid Ucayalifloden i Amazonas i snart 40 år. För mig var det första gången jag fick besöka människorna där, trots att jag haft nära kontakt med dem under alla mina lärår. Det var en mycket speciell upplevelse. Den enda av oss sex i gruppen som varit där tidigare var vår tolk som deltog i ett ungdomsutbyte på 1990-talet. När vi reste ut på floden för att komma till en av byarna så kändes det ändå inte helt främmande. Vi har ju genom alla dessa år haft personliga kontakter med, vad vi lite slarvigt men kärleksfullt, kallat ”våra indianer”. Kontakterna har varit dels genom kamrater som tagit bilder och filmat, och dels genom flera av Shipibo-Konibos representanter; byhövdingar, stipendiater, politiska ledare och en ungdomsgrupp som varit på besök hos oss. Samtal har förts om deras situation och Amazonasföreningen har anpassat sin ekonomiska hjälp utifrån deras förslag och behov – så som de formulerats genom deras organisationer. Föreningens bas är skolorna i Härryda kommun och pengar får vi in genom årliga basarer och insamlingar. Gruppens syfte med resan var att träffa tvåspråkiga lärare (spanska och shipibo) för att få personliga kontakter och samtala med dem om hur livet i byarna och skolan fungerar. Mest fokus var på skolan och lärarnas och elevernas situation.

Mobilisering mot oljeindustrin

En av de sista dagarna på vår resa hände något oväntat! Från att ha pratat om löner, pennor och kursplaner flyttades fokus snabbt till en brutal verklighet – en begynnande katastrof. En man dök plötsligt upp med en laptop och insisterade på att få visa oss en film. Vi blev naturligtvis intresserade. Han var vice ordförande i AIDSESEP, en organisation som vi var bekanta med. Han lyfte på locket till laptopen och en välbekant kartbild bredde ut sig. Den visade Shipibo- Konibos landområden. Under föreningens tid har vi gett ekonomiskt stöd till friköpande av landområden och unga killar och tjejer har också fått juristutbildning för våra insamlade pengar, för att driva processerna. ”Titulos” innebär att en folkgrupp får juridiska papper på att de har kollektiva landrättigheter som en försäkring emot storbolagens exploatering. Betydelsen av ”Titulos” har varit solklar för oss aktiva i föreningen. Vi har med stor glädje följt utvecklingen mot att fler och fler byar fått papper på gemensam äganderätt. Nästa bild på laptopen visar samma karta, men plötsligt är stora delar rödfärgade. Blod! tänkte jag. Mannen berättar att färgen visar områden som fått klartecken av regeringen att säljas ut till oljebolagen för prospektering av olja. Han berättar att samtidigt som vi skulle landa i Sverige igen, skulle våra regnskogsvänner gå från sina enkla hem och ner i sina enkla kanoter för att stoppa oljepråmarna på floden, eller för att skapa vägspärrar. En enorm mobilisering var på gång och vi förstod att obeväpnade människor, utan skyddsvästar, i små båtar, skulle utmana storföretagen med regering och starka ekonomiska krafter i ryggen. Plötsligt kändes vårt besök en aning meningslöst. Men vi fick en uppgift med oss hem: Vi skulle se till att medierna i världen fick reda på vad som händer!

Flera konfrontationer och undantagstillstånd

IPS och andra källor berättar att kampen som började i augusti 2008 har tagit olika former. Sammanlagt har cirka 30 000 personer, från olika regnskogs- och bergsfolk i Peru deltagit. (Enligt en nyligen gjord uppskattning, senaste ordentliga folkräkningen var 1993,

utgör olika ursprungsbefolkningsgrupper cirka 45 procent av Perus befolkning. Resten består av mestiser och blandfolk.) AIDSESEP (en paraplyorganisation för 24 olika regnskogsfolk i Peru) har lett protesterna som har omfattat blockeringar av trafik på vägar och floder samt ockupationer av oljeindustrins installationer i olika provinser. Samtidigt har man även arbetat med förhandlingar och påtryckningar på politiker och internationella organ till exempel ILO som man har fått stöd av. Även FN har gått in och stött kraven från AIDSESEP. Samtidigt har Världsbanken utövat påtryckningar på den peruanska regeringen att tillåta bolagen att gå in. Detta i enlighet med deras tro på den kapitalistiska marknadsekonomin som enda väg till tillväxt och utveckling för ett land. Att följa Världsbankens råd innebär också en lättnad i frihandelsavtalet med USA. Så mycket står naturligtvis på spel för dem som regerar landet. Följande uttalande av president García visar att han har förstått Världsbankens budskap: "Vem har intresse av att Peru inte utvinner sin naturgas; vem har intresse av att Peru inte hittar mer olja; vem har intresse av att Peru inte exploaterar sina mineraler mer effektivt och i större skala?" Både under augusti 2008 och maj 2009 införde den peruanska regeringen undantagstillstånd. Detta innebär bland annat förbud mot folksamlingar och att staten inte längre ansvarar för folkets säkerhet. Officiellt förklarade man undantagstillståndet som ett skydd för att komma åt vägar och flygplatser och för att säkra produktionsbortfall i exploateringen av olja. I verkligheten tjänade det som ett alibi för att kunna använda våld emot demonstranterna.

En strid om lagar och förordningar

De lagar som det handlar om i detta fall är ILOkonventionen 169 (ratificerad av Peru 1994, ännu inte av Sverige) och lagen om skogsskötsel och viltliv (Forestry and Wildlife Law). Enligt olika rapporter så har Perus president Alan García (under 1970-talet en progressiv och folkvänlig president) skapat tio nya förordningar som i praktiken upphäver ILO-konventionen och lagen om skog och viltliv. Det är kring dessa tilläggs-lagar som striderna stått i ett spel på högsta politiska nivå, och lägsta, eftersom dessa lagar får förödande konsekvenser för de folkgrupper som förlorar sin försörjningsbas. I kongressen har en flerpartikommission krävt att Garcias nya förordningar ska dras tillbaka. Samtidigt har kongressens ordförande, Javier Velásquez Quesquén, sagt att lagstiftarna intekommer att ge efter för ursprungsbefolkningarnas utpressning. (Tyvärr bekräftas detta av våra lärarinnor som just varit på besök oktober 2009.) Alberto Pizango, AIDSESEP:s förra ledare (som har tvingats att gå under jorden på grund av stridigheterna) förklarar: "Vi är inte emot utveckling, men vi önskar en utveckling ur vårt perspektiv."

Klimatkrisen och finanskrisen – en reflektion

I hela världen försöker makthavarna att rädda ekonomin genom att öka produktionen och konsumtionen för att rädda utveckling, välfärd och jobb. Hur rimmar det med klimathotet? Att fortsätta oljeberoendet verkar väl närmast likna kollektivt självmord. Och hur kommer det sig att det, trots flera hundra år av kapitalistisk marknadsekonomi, uppstår finanskriser som ödelägger länders ekonomier – gör människor arbetslösa och fattiga? Jo, det beror på att motorn i vårt ekonomiska system är att tjäna pengar på pengar och inte att skapa försörjningsvillkor för folkflertalet eller att hushålla med jordens resurser – vilket syftet med ett ekonomiskt system borde vara! Det betyder att politiken underordnas de ekonomiska lagarna om evig tillväxt. Att ta politiskt ansvar för människorna i landet man styr över blir att slåss om sinande penningströmmar. Kravet på ständigt ökande vinster tvingar presidenter att döva sitt samvete för att få låna pengar av Världsbanken eller Valutafonden. Har man dövat sitt samvete, är det också fritt fram att utföra order om att döda människor – för att rädda statsinkomsterna. Valet är inte lätt,

det finns bara ett ekonomiskt system i världen och det har exporterats med hög fana genom flera sekler.

Ekonomiska planer kortsiktiga

Turligt nog finns det fortfarande rester av ursprungsbefolkningar som vägrar tro på dessa trollkonster. Även bland oss västerlänningar finns en hel del som har förstått sammanhangen och söker andra vägar för överlevnad och samhällsbygge. Jag är själv en hängiven antikapitalist, sedan mer än 40 år. Som de flesta av er säkert vet så betyder (betydde i alla fall på 1970-talet) det att vara "anti-kapitalist" att man är kommunist och borde ha flyttat till Sovjet, medan det ännu existerade. Detta har jag och andra fått höra i många år. Men jag tror verkligen på att vi människor är kreativa nog att hitta på en tredje eller fjärde väg. När muren föll utpekade marknadsekonomin (den kapitalistiska) sig som segrare i tävlingen "Den enda rätta ekonomin". Det var fel, falskt och försåtligt. Genom det har det tagit onödiga decennier att dödförklara också det systemet. Naturen, ekosystemet är inte en del av den rådande ekonomiska teorin, alltså ignoreras även helt katastrofala effekter på miljön. Det finns inget sätt att mäta effekter i framtiden. De ekonomiska planerna är väldigt kortsiktiga. Det finns inte heller någon idé om hur man bygger samhällen eller bevarar dem. I den marknadsekonomiska (kapitalistiska) värdebaser är individen och hans frihet idealet. Att människor överlevt tack vare sin förmåga att samarbeta och utnyttja naturens resurser kollektivt under 90 procent av mänsklighetens tid på jorden – ignoreras av den ekonomiska teorin! Tillväxt innebär enbart ett större antal pengar (egentligen större siffertal och ökande kreditgivning/utlåning). När det gäller resursbasen så är tillväxten negativ sedan länge (totalt sett), eftersom naturresurserna utnyttjas i högre takt än de hinner återbildas. Utöver rovdrift har vi förgiftning av jord, luft, vatten. Effekten av att privatutlånade pengar alltid ska generera ökande vinster har gjort att 98 procent av alla världens pengar (siffror på konton) finns i finanssektorn där man byter värde(-lösa) papper med varandra, i spekulatsekonomin! Alltså de futtiga två procent som finns kvar i realekonomin är de pengar som arbetare, sjukskrivna, löntagare, barn och gamla tvingas leva på. Ursprungsbefolkning eller inte. Siffran sjunker hela tiden. Det är om detta striden bör handla om överallt.

Marianne Påsse
www.rainbowedu.se

Faktarutor

Kulmen i den segdragna konflikten: Händelsen i Bagúa

LIMA, 8 juni (IPS) Motstridiga rapporter angående våldsam händelse i Perus djungelregion, där både polismän och demonstranter från ursprungsbefolkningen dödades. Ansvariga, vilka beskriver fredagens händelse som en konfrontation mellan polis och demonstranter i samband med en vägspärr, säger att 22 poliser och nio civila dödades. Men ledarna för vägblockaden, som pågått i två månader, säger att minst 40 personer från ursprungsbefolkningen, inklusive tre barn, dödades och att de styrande försöker dölja massakern genom att kasta kropparna i floden. Utländska aktivister i staden Bagua, i norra provinsen, rapporterar att polisen öppnade eld tidigt på morgonen mot de obehäpnade demonstranterna. De väcktes av polisen som sköt

mot dem medan de höll upp sina armar eller försökte fly. Som ett svar på detta fångades och dödades ett antal poliser av en annan grupp ur ursprungsbefolkningen. ”Vi har dödat varandra, Peruaner mot Peruaner” klagade ledaren för ursprungsfolken, Shapion Noningo, som är ny talesman för AIDSESEP. AIDSESEP är regnskogsindianernas organisation som förenar 28 olika förbund med ursprungsfolk.

1986 års Right Livelyhood Award gick till AIDSESEP (Asociación Indígena De la Selva Peruana). Sagt av dess dåvarande talesman Evaristo Nukuag Ikanam inför Sveriges riksdag då han var i Sverige och emot priset: ”*Den stora skillnaden mellan urfolkens värld och västvärlden ligger i att vi lever ett liv byggt på gemenskap och kollektivitet. Vi bor i bysamhällen och vi trivs tillsammans med våra bröder och systrar i grupp gemenskapen och med de folk som tillhör vår indiannation. Tillsammans är vi starka men individen har ett värde i kollektivet. Våra förfäder kände inte till västvärldens individualism. Vi överförde den inte till våra barn. Sammanstötningen som uppstod mellan de två världarna, den västerländska och den indianska, chockade oss mycket eftersom vi inte var beredda på individualismen, egoismen och dess farligaste uttryck, kapitalismen, som är i färd med att förstöra stora delar av vår värld och som varje dag ignorerar oss.*”